

*Малієнко Ю. Б.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

СКЛАДНИКИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Компетентнісний підхід – один з провідних сучасних освітніх підходів, інструмент оновлення, оптимізації змісту освіти, наближення його до практичних потреб людини й суспільства [1, с. 36].

Як і більшість концептуальних дефініцій педагогіки, поняття «компетентнісний підхід» багатогранне і не має однозначних тлумачень. Ми локалізуємо його, насамперед, відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Аналіз документу у контексті тематики нашого дослідження дав змогу виокремити нові складники компетентнісного підходу: компетентнісний потенціал галузей освіти, сукупність положень про ключові компетентності та вимоги до обов'язкових результатів навчання. Завдання сучасного підручникотворення реалізувати їх у новій навчальній літературі, зокрема підручниках історії.

Компетентнісний потенціал галузей освіти – це здатність кожної з них формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання [2]. На наш погляд, ці компоненти, зміст яких розкрито у додатках до Стандарту, стануть векторами нового етапу розвитку українського підручникотворення.

Важливим складником компетентнісного підходу є освітня інтеграція. Тому новий Державний стандарт у частині «Громадянська та історична освітня галузь» визначає шляхи інтегрування ключових і предметної історичної \ громадянської компетентності. Ще на етапі обговорення документу ми аналізували цю взаємодію. Зазначимо, що принцип інтегрування стосується всіх складників предметної історичної компетентності [3, с. 94].

Складники предметної чи ключової компетентності (їхня сукупність) відбивають особливості змісту і способів пізнання відповідної науки, у нашому випадку історії, і створюють об'єктивну основу для визначення чіткої і ясної позиції вчителя як у побудові навчального процесу, так і в оцінюванні його результатів [4, с. 184].

Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях [2].

Наразі складники предметної історичної компетентності: хронологічний, просторовий, інформаційний, логічний, аксіологічний як навчально-пізнавальні дії учнів, спрямовані на опанування ними відповідних елементів історичного змісту, в цілому наявні в сучасних українських підручниках. Проте, навіть на рівні історичного змісту, зазначені елементи здебільшого існують відокремлено один від одного, мало пов'язані між собою як за змістом, так і процесуально. Отже, такі освітні реалії потребують якісного оновлення змісту підручників історії, зосередження уваги на взаємодії діяльнісного, мотиваційно-ставленневого та когнітивного аспектів.

У зв'язку з цим підкреслимо, що новий пізнавальний простір підручника історії має забезпечувати взаємодію усіх зазначених вище складників. Так, щоб учні могли розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах зазначеного періоду, пояснювати історичні факти, аналізуючи їх на основі інформації, отриманої з різних джерел, з розумінням часових, геополітичних особливостей того періоду, який досліджується.

Зазначений підхід корелюватиметься також з вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначених на основі компетентнісного підходу як спільні для всіх рівнів загальної середньої освіти загальні результати навчання учнів, через які реалізується компетентнісний потенціал [2].

Ключові слова: компетентнісний підхід, складники компетентності, компетентнісний потенціал галузі освіти.

Література:

1. Топузов О.М. Компетентнісні засади сучасного підручникотворення. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 3. С. 36-47.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
3. Малієнко Ю. Б. Інтегрування ключових компетентностей у зміст історичної освіти в ліцеї. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4 – С. 91-98.
4. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі. Київ, 2018, 208 с.